

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av flera byggnader på Fröreda storegård, Kalmar län

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2020

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2020). *Dendrokronologisk analys av flera byggnader på Fröreda storegård, Kalmar län*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2020:73). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

01 November 2020

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2020:73
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV FLERA BYGGNADER PÅ
FRÖREDA STOREGÅRD, KALMAR LÄN

Uppdragsgivare: Kalmar läns museum, Box 104, S-39121 Kalmar. (Kontaktperson Magdalena Jonsson, magdalena.jonsson@kalmarlansmuseum.se)

Område: Hultsfred **Prov nr:** 41265-41320 **Antal Prov:** 56

Dendrokronologiskt objekt: Bod 2 (41265-41268), Bod 3 (41269-41277), Bod 4 (41278-41282), Hus 5 (41283-41291), Hus 6 (41292-41296), Hus 7 (41297-41306, 41315-41316), Hus 8, 41307-41314), Bod 1 (41317-14320)

Resultat:

Dendro nr:	Provrnr;	Trädslag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Kommentarer (mer vågad datering inom parantes)
41265	1; yttervägg, V vån 1	Tall	100	Sp 54, (W)	1793	1793-1814	(V 1793/94)
41266	2; golvbjälke vån 2	Tall	100	Sp 62, W	1793	V 1793/94	
41267	3; yttervägg Ö	Tall	94	Sp 36, W	1793	V 1793/94	
41268	4; sidoås	Tall	68; 2	Sp 53, W	Ej datering		
41269	1; balk källare	Tall	120	Sp 54, (W)	1772	1772-1793	(V 1772/73)
41270	2; balk källare	Tall	122	Sp 49, W	1772	V 1772/73	
41271	3; balk trossbotten	Tall	164; 2	Sp 76, W	Ej säker		(V 1819/20)
41272	4; bottensyll	Tall	131	Sp 46, Ej W	1669	1683-1723	
41273	5; golvstock	Tall	133; 2	Sp 83, Ej W	Ej datering		
41274	6; golvbjälke vån 2	Tall	64; 2	Sp 42, (W)	1760	1760-1793	(V 1760/61)
41275	7; mellanvägg vån 1	Tall	135	Sp 59, W	1686	V 1686/87	
41276	8; vägg mot loft	Tall	77+1	Sp 56, Ej W	1756	1757-1775	
41277	9; loftgång sarg 2:a timret nerifrån	Tall	53	Sp 38, (W)	1760	1760-1772	(V 1760/61)
41278	1; yttervägg SV vån 1	Tall	91	Sp 53 (W)	1766	1766-1788	(V 1766/67)
41279	2; golvbjälke vån 2	Tall	80	Sp 58, W	1766	V 1766/67	
41280	3; yttervägg NV vån 1	Tall	80	Sp 50, Ej W	1765	1765-1790	
41281	4; yttervägg NO vån 2	Tall	70	Sp (43), W	1766	V 1766/67	
41282	5; sidoås	Tall	82	Sp 52, Ej W	1766	1766-1789	
41283	1; yttervägg SO vån 2	Tall	106	Sp 53, Ej W	1759	1759-1781	
41284	2; yttervägg SO vån 2	Tall	100+1	Sp 60, Ej W	1759	1760-1774	
41285	3; yttervägg SO vån 2	Tall	100	Sp 55, Ej W	Ej säker		(1798-1818)
41286	4; mellanvägg	Tall	133	Sp 70, W	1803	V 1803/04	
41287	5; mellanvägg vind	Tall	115+1	Sp 62, Ej W	1733	1734-1771	
41288	6; mellanvägg vind	Tall	132	Sp 62, W	1681	V 1681/82	
41289	7; mellanvägg vind	Tall	131	Sp 63, Ej W	1865	1865-1902	
41290	8; sidoås vind	Tall	79	Sp 40, Ej W	1753	1758-1788	
41291	9; yttervägg SV	Tall	141	Sp 65, W	1762	V 1762/63	

41292	10; yttervägg NV vån 1	Tall	116+~30	Sp 33+~30, Ej W	1718	1748-1785	
41293	11; yttervägg NO vind	Tall	62	Sp 43, W	Ej säker		(V 1762/63)
41294	12; mellanvägg	Tall	81	Sp 47, Ej W	1865	1865-1893	
41295	13; golvbjälke vind	Tall	85	Sp 59, Ej W	1793	1793-1809	
41296	14; sidoås vind	Tall	78	Sp (23), Ej W	1759	1781-1811	
41297	1; yttervägg SV vån 1	Tall	59+~10	Sp 35+~10, Ej W	1744	1754-1784	
41298	2; mellanvägg SO vån 1	Tall	80+1	Sp 80, Ej W	1783	1784-1803	
41299	3; mellanvägg SO vån 1	Tall	85+2-3	Sp 63, Nära W	1789	1791-1794	
41300	4; mellanvägg SO vån 1	Tall	77+2-3	Sp 48, Ej W	1784	1786-1811	
41301	5; yttervägg NV vån 1	Tall	89+1	Sp 56, Ej W	1786	1787-1805	
41302	6; yttervägg NV vån 2	Tall	87	Sp 40, Ej W	1785	1790-1820	
41303	7; mellanvägg NO vån2	Tall	103	Sp 52, Ej W	1759	1759-1782	
41304	8; sidoås vind	Tall	71	Sp 46, W	1787	V 1787/88	
41305	9; bjälklag mot vind	Tall	82	Sp 48, Ej W	1784	1784-1811	
41306	10; mellanväggNV vind	Tall	72	Sp 48, Ej W	Ej datering		
41307	11; yttervägg SV vån 1	Tall	124	Sp 51, Ej W	1785	1785-1809	
41308	12; mellanvägg NV vån1	Tall	83	Sp 48, Ej W	1778	1778-1805	
41309	13; yttervägg NV vån 1	Tall	118+1	Sp 46, Ej W	1783	1784-1812	
41310	14; yttervägg NV vån 2	Tall	130	Sp 61, W	1785	V 1785/86	
41311	15; mellanvägg NO vån2	Tall	75	Sp 41, Ej W	1784	1784-1818	(1784-1787)
41312	16; sidoås vind	Tall	63	Sp 39, Ej W	1769	1775-1805	
41313	17; mellanvägg NV vind	Tall	125	Sp 67, Ej W	1784	1784-1792	
41314	18; mellanvägg NV vind	Tall	84+1	Sp 48, Ej W	1783	1784-1810	
41315	19; golvbräda kök	Tall	92; 2	Sp 67, W	1842	V 1842/43	
41316	20; golvbräda kök	Tall	82; 2	Sp 52, W	1799	V 1799/1800	
41317	1; yttervägg NV vån 1	Tall	65+1	Sp 33, (W)	1759	1760-1776	(Sommar 1760)
41318	2; yttervägg SV vån 1	Tall	49	Sp 39, (W)	1760	1760-1771	(V 1760/61)
41319	3; yttervägg SV vån 2	Tall	62+ew	Sp 43, W	1760	Sommar 1761	
41320	4; sidoås	Tall	56	Sp 43, W	1761	V 1761/62	

Uppgifter inom parantes är osäkra

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Bod 2 (41265-41268)

Tre av fyra prov från Bod 2 dateras. Prov 41266-267 har vankant och dateras båda till **vinterhalvåret 1793/94**. Prov 41265 har en osäker vankant och dateras till **1793-1814**, alternativt vinterhalvåret 1793/94. Är boden uppförd vid ett tillfälle är det troligt att detta skett 1794 eller möjligen något enstaka år därefter och att prov 41265 är avverkat vinterhalvåret 1793/94 eller möjligen något enstaka år senare.

Bod 3 (41269-41277)

Resultaten från bod 3 visar på två, möjligen tre byggtillfällen. Den äldsta fasen representeras av prov 41272 och 41275, från bottensyll och våning 1. Är virket till dessa prov avverkade vid ett gemensamt tillfälle har detta skett **vinterhalvåret 1686/87**, vilket i så fall tyder på att Bod 3 uppförts 1687 eller strax därefter.

Den andra fasen representeras av prov från våning 2 och loftet. Prov 41274, 41276 och 41277 dateras till **1760-1772** om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Den tredje fasen representeras av prover från källaren, 41269 och 41270 som dateras till **1772-1793** respektive **vinterhalvåret 1772/73**. Två tolkningsmöjligheter uppstår då ett flertal av dessa prover har osäkra vankanter. I scenario 1 har våning 2/loftet uppförts 1761 eller strax därefter, om de två osäkra vankanterna för prov 41274 och 41277 är vankant, och källaren uppförts 1773 eller något år därefter. I scenario 2 har våning 2/loftet och källaren uppförts vid samma tillfälle, som i så fall blir 1773 eller något enstaka år senare.

Bod 4 (41278-41282)

Resultaten från bod 4 visar att fyra av fem prover kan vara avverkade vid ett gemensamt tillfälle, **vinterhalvåret 1766/67**. Ett prov, 41282 saknar vankant och dateras till **1766-1789**. Om boden är uppförd vid ett tillfälle är det troligt att prov 41282 är avverkat 1767 eller strax därefter och således bör bod 4 vara uppförd **1767** eller något enstaka år därefter.

Hus 5 (41283-41291) och Hus 6 (41292-41296)

Prov 41283-41284, 41287 samt 41290-41292 kan vara avverkade vid ett gemensamt tillfälle, **vinterhalvåret 1762/63**. Dock uppvisar bara ett prov, 41291, säker vankant. Dessutom finns en mindre säker datering på prov 41293 som också pekar på vinterhalvåret 1762/63. Dessa prover representerar virke från yttervägg våning 1 och 2 samt mellanvägg och sidoås på vinden.

En yngre generation virke, prov 41286 samt 41295-41296, har, om ett gemensamt fällningsår förutsätts, avverkats **vinterhalvåret 1803/04**. Hit hör möjligen också prov 41285 med en mindre säker datering. Dessa prover representerar en mellanvägg samt en golvbjälke och sidoåsen på vinden.

Utöver detta finns på vinden prov 41288 som består av återanvänt virke avverkat **vinterhalvåret 1681/82** och ett yngre virke, prov 41289, avverkat någon gång **1865-1902**. Virket från prov 41294, en mellanvägg, har daterats till **1865-1893**, möjligen avverkad samtida med prov 41289.

Sammanvägt bör Hus 5 och 6 ha **uppförts 1763 eller något år senare**. En ombyggnad sker sedan **1804 eller något år senare**, samt någon gång 1865-1893.

Hus 7 (41297-41306, 41315-41316) och Hus 8 (41307-41314)

Två exakta fällningsår framträder i proverna, prov 41304 **vinterhalvåret 1787/88** och prov 41310 **vinterhalvåret 1785/86**. Prov 41298, 41305, 41308-41309 samt 41311-41314 har beräknade fällningsår som möjliggör avverkning vid båda de två ovan nämnda avverkningstillfällena. Prov 41300-41301 samt 41307 kan vara avverkade vinterhalvåret 1787/88.

Prov 41297 samt 41303 har yngsta beräknade fällningsår 1784 respektive 1782. Det förekommer dock ibland att enstaka träd har splintmängder som avviker från det gängse antalet, vilket innebär att dessa två prov skulle kunna vara avverkade samtidigt med det ovan nämnda virket. Det samma gäller prov 41302 som har ett äldsta beräknade fällningsår 1790, som skulle kunna vara avverkat något år tidigare. Prov 41299 har ett beräknat fällningsår 1791-1794, något yngre än vad de övriga virket verkar vara avverkat.

Två golvbrädor, prov 41315-41316, är avverkade **vinterhalvåret 1842/43 respektive 1799/1800**.

Sammanvägt tyder detta på att Hus 7 och 8 är uppfört åren kring 1790. Är husen uppfört vid ett byggnadstillfälle har detta skett tidigast 1791, men har huset byggts under ett par säsonger kan byggnationen ha påbörjats 1788 eller så tidigt som 1786.

Bod 1 (41317-41320)

Virket till bod 1 har avverkats sommaren 1761 (prov 41319) samt vinterhalvåret 1761/62 (prov 41320). Prov 41317 och 41318 har osäkra vankanter och kan ha avverkats sommaren 1760 respektive vinterhalvåret 1760/61. Sammanvägt tyder detta på att boden, om den är uppförd vid ett tillfälle, tidigast har byggts på **hösten 1761 eller under 1762**.

Provenienser

Virket från Fröreda Storegård korrelerar bäst mot kronologier inom ett område som innefattar Eksjö, Vimmerby och Kisa, vilket pekar på att virket kommer från de **centrala delarna av norra Småland eller sydligaste Östergötland**. Således kan virket vara **lokalt avverkat**.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroididentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891